

Міхальова Кіра Максимівна
Науковий керівник – канд. істор. наук Лапченко А.С.
Державний біотехнологічний університет

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА ЯК ВІЧНИЙ УЧЕНЬ

Григорій Сковорода був геніальним мислителем, відомим як український філософ, богослов, поет, педагог та композитор. Його ідеї, погляди та творчість вплинули на формування незалежної України. Однак, щоб досягти такого пізнання, Григорію Сковороді довелося багато вивчити.

Григорій Сковорода ще з ранніх років був дуже розумною дитиною. В ранньому віці виявив сильний потяг до знань, непересічні здібності до наук і великий інтерес до читання. Батьки прагнули дати синові освіту: спочатку хлопчика навчав сільський дяк, а згодом його віддали до сільської церковнопарафіяльної школи. Сковорода оволодів грамотою з богослужбових книг, а через відсутність під руками іншої літератури захоплювався читанням книг релігійного змісту. Потім, у 1738 р. він став студентом Києво-Могилянської академії, яка у той час була єдиним вищим загальноосвітнім навчальним закладом Наддніпрянської України, але не поступалася своїм рівнем перед тогочасними європейськими університетами. У навчанні Григорій Сковорода був перший, і всі найкращі похвали належали йому. Протягом навчання в Академії вивчив латинську, грецьку, церковнослов'янську, польську, німецьку й інші мови, що давало йому можливість читати в оригіналах твори античних філософів, поетів та істориків. Навчався він в Київській академії з перервами майже 10 років. З 1742 р. до 1744 р. його як соліста академічного хору, забрали до Петербурга у придворну співацьку капелу, згідно з царським указом «Про набір співаків у придворну капелу, між іншим і із студентів Київської академії». Окрім цього, Григорій Савич здобув ще і додаткову музичну освіту. Проте, не задовольнившись званням придворного співака, він у 1744 р. повертається до Академії і в 1750 р. закінчує клас піітики, риторики й філософії, а також прослуховує лише дворічний (замість чотирьох років) курс богослов'я. Сковорода не обмежився лише навчанням в академії. Прагнучи поглибити свої знання, він вирушив у подорожі до Європи, де мав можливість вивчати інтелектуальні й культурні досягнення різних народів.

«Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитися, хоча б зовні він і здавався бездіяльним». Отже, це висловлювання Григорія Сковороди ще раз підтверджує, що освіта була безперервним процесом для нього, що ґрунтувалася на прагненні до самопізнання і вдосконалення. Ця невтомна тяга до знання й самопізнання дозволяє називати Григорія Сковороду "вічним учнем", який постійно відкривав нові горизонти в розумінні буття.

Півоварова Ірина Юріївна,
Ткаченко Ярина Ростиславівна
Науковий керівник – канд. арх. Акмен І.Р.
Державний біотехнологічний університет

СЕЛО СКОВОРОДИНІВКА (ПАН-ІВАНІВКА): ЖИТЛОВА ЗАБУДОВА ХІХ СТ.

На сьогодні дуже мало залишається зразків житлових споруд минулих років, а також прикладів забудови сільських місцевостей станом на початок ХІХ ст., коли в будівництві використовували природні матеріали: дерево, очерет, глину тощо. Дивлячись на те, як швидко ми втрачаєм залишки автентичної культури наших предків, виникла ідея дослідити стан вже напівзруйнованої забудови села Сковородинівка, яка, ймовірно, існувала за часи Г. С. Сковороди.

Село засновано у ХVІІІ ст. як Пан-Іванівка, що належало поміщикам Ковалевським. Перейменовано на Сковородинівку вже у 1924 році за радянські часи. А відомо тим, що незадовго до смерті у 1790–1794 рр. тут проживав Григорій Сковорода — відомий український філософ, поет, просвітител-гуманіст і перекладач.

Український мандрівник Григорій Савич Сковорода, якого знав весь світ, народився 3 грудня 1722 року в селі Чорнухах на Полтавщині в сім'ї малоземельного козака, а останні чотири роки життя присвятив філософським думкам мешкаючи в Пан-Іванівці в маєтку поміщиків Ковалевських, де зараз знаходиться його могила.

Ідею створення музею у місці поховання Сковороди висловив академік Дмитро Багалій у 1920-х роках. Серед чудових природніх ландшафтів, в той час ще зберігались хати під солом'яними дахами, старі дуби і липові алеї. Тому, зберігаючи автентичність оточення, місцеві мешканці зберігали і пам'ять про Сковороду.

За часи перебування у селі Г. Сковороди воно почало розвиватись. Будувався з цегли садибний будинок Ковалевських. Станом на 1804 рік у селі розвивається цегляне виробництво. Тут з'являється броварня, яка виготовляла горілку. У 1793 році завершувалось зведення кам'яної Преображенської церкви, будівництво якої ймовірно бачив Сковорода.

На трьохсотверстовій карті Федора Федоровича Шуберта, станом на 1868 рік ми бачимо, що у селі було дві такі вулиці: Садова і Заозерна, які і зараз формують структуру забудови. В селі та навколо нього було чимало дерев'яних. Цегла була малодоступна для пересечного мешканця села і дозволити будівництво з цього матеріалу було задорого. На період XVIII—початку XIX ст. село закінчувалося на вулиці Садовій. Навколо села були ставки та колодязі з джерельною водою. Колись біля Пан-Іванівки проходив Муравський шлях.

Зараз вже старі забудови залишилось обміль. По вулиці Садової є декілько хат, які можна, ймовірно, датувати межою XVIII–XIX ст.

Хати у Сковородинівці побудовані як типові зразки дерев'яної архітектури Слобожанщини. Якщо роздивлятися, можна побачити, технологію, яку використовували під час зведення дерев'яної конструкції. Нижній вінець зрубу («підваліни») встановлений на цегляний фундамент. На фундаменті зібрано оціп із сволок й колод для подальшого зведення дерев'яних стін конструкції. Дерев'яна рублена конструкція з пиляного не обробленого лісу зібрана «в шули» з горизонтальним заповненням міцним деревом, ймовірно дубом. Така конструкція зветься зруб. До висоти вікон йдуть чотири вінці з міцного дерева, а над вікнами вінці з м'якого дерева, які вже напівзруйновані. На рівні вікон вінці з короткої деревини, що мали назву «сумаки». Над вікнами зав'язані 3–4 довгі вінці. По кутах вінці зв'язані зарубками «в зуб» з торчащим краєм. Вікна вирубані у сволоках (дерев'яних балках) і мають розпашні віконниці. Їх головною метою була функціональність: захист від вітру та морозливої погоди. Всі пройми замалі в розмірах, що дозволяло зберігати тепло у хаті.

У першій половині та в середині XIX ст. зрубна хата була рідкістю, хіба що будували «старовинні хати найбагатша, малочисельна частина населення» [1], саме небідні козаки. Тому можна казати, що ці хати і залишилися в забудові вулиці Садової.

Дахи у XIX столітті у цьому регіону з більшою вірогідністю були із соломи, якої в ярах цього краю було забагато. Для Слобожанщини характерний такий матеріал, бо був доступніший для простого народу. Такий дах під соломою набув етнічної виразності у XVIII ст. й став етнографічною ознакою українського народу завдяки українським митцям, які малювали старі хати Слобожанщини.

Зараз будинки покриті шифером, який замінив будівельні матеріали — солону і метал вже у 1970–1980-х рр. у зв'язку з розвитком ринку матеріалів нового покоління.

Збереження старої забудови Сковородинівки (Пан-Іванівки) має бути пріоритетом для майбутнього покоління. Це село можна розглядати як музей просто неба із збереженням традиційних народних особливостей сільської забудови та житла Слобожанщини, яке певною мірою відтворює середовище Пан-Іванівки XVIII–XIX століть.

Література

1. Русов М.А. Поселения и постройки крестьян Полтавской губернии. Сборник Харьковского историко-филологического общества. Харьков: Печатное дѣло, 1902. Т. XIII. С. 72—120. (Труды Харьковского предварительнаго комитета по устройству XII Археологическаго съезда. Т. II. Ч. I—II. С. 98.